

Ірина Сагайдак, кандидат технічних наук, доцент

*кафедри техногенно-екологічної безпеки
Національного університету державної податкової служби України
м. Ірпінь*

Любов Менів, старший викладач

*кафедри менеджменту зовнішньої економічної діяльності
Київського економічного інституту менеджменту*

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ФАХІВЦІВ – ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ЕКОНОМІКИ

Увага сконцентрована на значенні екологічної освіти в підготовці студентів ВНЗ України – майбутніх керівників об'єктів господарювання. Висвітлена роль екологічного менеджменту як інструменту вдосконалення організації і управління природокористуванням.

Постановка проблеми. Для минулого століття характерним був бурхливий розвиток науково-технічного прогресу, який супроводжувався нещадною експлуатацією та збідненням навколишнього природного середовища (НПС). Наслідки цього – глобальні екологічні проблеми. Єдиним способом забезпечити існування нинішнього і, особливо, майбутнього поколінь є перехід усіх країн світу на модель сталого розвитку, яка була проголошена Конференцією ООН у 1992 р. і підтримана Всесвітніми саммітами 1997 р. в Нью-Йорку та 2002 р. в Йоганнесбурзі.

Україна як член ООН забор'язана виконувати положення цієї Концепції. Але сьогодні в нашій державі, по суті, продовжується “радянське господарювання”. На кожному кроці ми зустрічаємося з нераціональним, а то й марнотратним використанням ресурсів, безвідповідальним ставленням до розробки проектів тощо. Використовуючи новітні технології, ми все ще орієнтуємося перш за все на економічні показники, а не на екологічні.

Зрозуміло, що економічний розвиток не може зупинитися, але він повинен рухатись іншим шляхом – не руйнувати природне середовище. Проблема полягає в тому, що це усвідомлення потрібно перетворювати в конкретні справи і завершити перехід до еколого-безпечного розвитку та способу життя. Ці питання неможливо врегулювати без досвідчених фахівців у всіх галузях народного господарства.

Мета статті. Дослідити екологічний менеджмент як один з найважливіших інструментів у галузі забезпечення екологічної безпеки в процесі становлення ринкової економіки.

Виклад основного матеріалу. Нині багато

ВНЗ України готують спеціалістів з економіки, юристів, агрономів, інженерів економічного напрямку. Не секрет, що нинішні студенти у майбутньому потенційні керівники підприємств, організацій, установ. Здатність розумно, ощадливо й грамотно господарювати – одна з головних функцій сучасної людини, особливо керівника. Адже в сучасних умовах загострення екологічної ситуації ринок спонукає до раціонального природокористування і поєднання бізнесу з розв'язанням проблем охорони довкілля. Хто ж як не керівники насамперед повинні це усвідомити і працювати з великою відповідальністю щодо НПС! [4].

У період ринкових перетворень особливо актуальним є еколого-безпечний розвиток багатьох територій, де гостро стоять проблеми охорони НПС. Для їх успішного розв'язання необхідне розширення та вдосконалення механізму еколого-економічного природокористування на основі розробки та впровадження нових елементів природоохоронного регулювання. І основу цьому складає екологічна грамотність керівника та обслуговуючого персоналу, відповідальних за збереження необхідних природних ресурсів, за вміння управляти їх екологічною якістю.

Але це неможливо без поліпшення екологічної освіти, завдання якої полягає в тому, щоб сформувати не тільки певний обсяг знань з екології, основ природокористування, але й певні ціннісні орієнтири, усвідомлення значущості своєї практичної допомоги природі, вміння оцінювати багатосторонні зв'язки між довкіллям і суспільством, враховувати і прогнозувати віддалені наслідки їх порушення.

Робота з підготовки майбутнього фахівця повинна бути спрямована на те, щоб навчити його

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ФАХІВЦІВ – ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ЕКОНОМІКИ

жити за законами природи, враховувати їх у своїй щоденній діяльності, щоб набуті природоохоронні і екологічні знання переростали в переконання і ставали невід'ємною частиною його світогляду та майбутньої професії.

У нас прийняті закони, розроблені Концепції, програми заходів зі збереження НПС тощо. Але все це більшою мірою залишається на папері.

Рішенням колегії Міністерства освіти та науки України від 20.12.2001 р. була затверджена “Концепція екологічної освіти України”, яка враховує сучасний стан і перспективу розвитку суспільного знання, спрямованого на перебудову змісту освіти відповідно до вимог часу, на формування екологічної культури як складової системи національного і громадського виховання усіх верств населення [2].

Держава, з одного боку, санкціонує прийняття таких важливих документів, як “Концепція...”, а з іншого боку – не вимагає виконання її положень: у закладах вищої освіти не на всіх факультетах екологія – нормативна дисципліна; держава не стимулює розвиток спеціальностей екологічного профілю, зокрема “Екологічна економіка”, “Екологічна політика” тощо. Саме з цієї причини у нас не вистачає фахівців у сфері екологічного менеджменту, який повинен стати одним з найбільш ефективних інструментів у галузі забезпечення екологічної безпеки в процесі становлення ринкової економіки.

Екологічний менеджмент – це частина загальної системи управління підприємством, яка включає організаційну структуру, відповідальність, управлінські процеси, ресурси, необхідні для визначення і впровадження екологічної політики підприємства. Особливе місце в системі екоменеджменту займає екологічний аудит, який, по суті, є незалежним дослідженням усіх аспектів господарської діяльності промислового підприємства будь-якої форми власності для виявлення масштабів впливу на стан НПС [1].

Екологічний менеджмент повинен зайняти рівноправне положення поряд з екологічною експертизою та екологічною інспекцією. Держава зі свого боку повинна бути зацікавлена в його розвитку і створенні відповідних правових основ для його функціонування. Адже його ефективне впровадження і постійне застосування є основою для розробки перспективних природоохоронних заходів та формування напрямків екологічної політики на локальному, регіональному і державному рівнях.

Екологічний менеджмент може і повинен стати основою для становлення і екологічного розвитку підприємництва, до сфери якого треба віднести такі напрямки господарської і соціальної діяльності:

- підвищення екологічної культури, особливо управлінського персоналу;
- розробку науково-обґрунтованого нормування антропогенного впливу на компоненти НПС;
- розробку і впровадження енерго- та ресурсозберігаючих, екологічно- безпечних технологій;
- розробку пристроїв для контролю та підвищення якості довкілля;
- виробництво екологічно чистої продукції;
- використання вторинних ресурсів;
- надання екологічних послуг (моніторинг, виховання, страхування, освіта та інш.)

Висновки. В умовах виживання, у повному розумінні цього слова, нам вкрай необхідна підготовка фахівців з поглибленими екологічними знаннями для всіх народногосподарських галузей, рівнів, регіонів, держави загалом; формування екологічної культури суспільства, виховання громадян з екологічним світоглядом і високим рівнем екологічної свідомості. Це повинно стати одним з головних важелів у розв'язанні надзвичайно гострих екологічних і економічних проблем сучасної України. Саме за допомогою екологічно грамотних фахівців людство отримає гарантії врівноваження економічного зростання та мудрого використання НПС для теперішніх і майбутніх поколінь.

1. *Екологічний менеджмент: Навчальний посібник / За ред. Семенова В.Ф., Михайлик О.Л. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 407 с.*

2. *Кремень В. Наукове забезпечення вищої освіти України в XXI столітті // Вища освіта України. – 2001. – №1. – С.10.*

3. *Трегобчук В.М. Роль громадськості у розв'язанні екологічних проблем // Екологічний вісник. – 2004. – №2. – С. 14 – 17.*

4. *Сагайдак І.С. Підвищення екологічної культури – складова стійкого розвитку України // Матеріали III Ірпінських міжнародних науково-педагогічних читань “Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому навчальному закладі освіти”. – Ірпінь. – 2005. – С.411 – 413.*

5. *Ситник К.М., Багнюк В.М. Охорона біосфери: досягнення і прорахунки // Екологічний вісник. – 2004. – №3. – С.13 – 16.*